

Tessa Särkkä

JÄRJESTÄYTYNYT RIKOLLISUUS JA KOKAIINI SUOMESSA

Yhteiskuntatutkimus
Kandidaatin tutkielma
Tammikuu 2020

Tiivistelmä

Tessa Särkkä: Järjestäytynyt rikollisuus ja kokaiini Suomessa
Kandidatutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimus
Tammikuu 2020

Tämä tutkimus käsittelee järjestäytyneiden rikollisorganisaatioiden kokaiinikauppaa Suomessa. Tutkielmani aineisto koostuu kuuden eri asiantuntijan haastattelusta. Olen tuonut aineistoni avulla esiin Poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen näkökulmat tutkittavasta aiheesta. Aineiston moniammatillisen asiantuntijuuden kautta aineisto täyttää triangulaation määritelmän. Triangulaation avulla voidaan lisätä tämän tutkimuksen luotettavuutta. Aineiston analyysimenetelmän faktanäkökulman avulla tarkastellaan aineistosta esiin nousseen tiedon totuudenmukaisuutta.

Suomalaisten huumausaineiden käyttöä voidaan tarkastella erilaisten tilastojen ja tutkimusten avulla. Jätevesitutkimuksista, väestötutkimuksesta ja huumerattitilastoista tulleet tiedot mukailevat toisiaan ja tämän kautta tuottavat luotettavaa tietoa tutkittavasta aiheesta. Kokaiinin käytön yleistyminen Suomessa on havaittu edellä mainittujen tutkimustulosten ja asiantuntijoiden tekemien havaintojen avulla. Edellytyksinä järjestäytyneen rikollisryhmittymän synnylle voidaan nähdä kansainväliset kontaktit, taloudellisen hyödyn tavoittelu ja rikollinen tuttavapiiri. Kasvava huumausainemarkkina luo kannattavan kentän järjestäytyneen rikollisuuden toiminnalle. Rikollista toimintaa jatketaan vankilassa suljetummista olosuhteista huolimatta. Kuntouttavaa toimintaa ja työntekoa pyritään käyttämään hyväksi. Samalla muiden vankien oloja vaikeutetaan. Järjestäytyneen rikollisuuden ja huumausainerikollisuuden taustalla on monia sosiaalipoliittisesti ja kansanterveydellisesti merkittäviä ongelmia, joiden ratkaisuun tarvitaan moniammatillista yhteistyötä.

Avainsanat: Järjestäytynyt rikollisuus, Kokaiini, Vankila

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. AIEMPI TAPAUS	2
3. AINEISTO	4
4. TUTKIMUSETIIKKA	6
5. TRIANGULAATIO	8
6. FAKTANÄKÖKULMA	9
7. PAINETEORIA	10
8. SUOMALAISTEN HUUMEIDEN KÄYTTÖ	12
8.1. Huumausaineiden viihdekäyttö	14
8.2. Kokaiini	15
9. JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN MÄÄRITELMÄ	17
9.1. Järjestäytynyt rikollisuus	18
9.2. Järjestäytynyt rikollisuus vankilassa	21
10. KOKAIININ TULEVAISUUS	27
11. POHDINTA	28
12. LÄHDELUETTELO	31

1. JOHDANTO

Tämä tutkielma käsittelee järjestäytyntä rikollisuutta ja kokaiinia Suomessa. Tutkielman asiantuntijahaastattelusta koostuvan aineiston avulla pyritään selvittämään, miten ja miksi kokaiinikauppa pyörii järjestäytyneiden rikollisryhmien organisoimana. Tutkielmassa kerrotaan järjestäytyneiden rikollisorganisaatioiden toiminnasta ja kokaiinin salakuljettamisesta Suomeen. Kokaiinin alkuperä ulottuu Etelä-Amerikkaan ja sen lopullinen määränpää Suomeen kulkee tavallisesti muiden Euroopan maiden kautta. Rikollisorganisaatioiden toimintaa tarkastellaan erityisesti Suomen ja Alankomaiden välillä sekä vankilassa.

Tutkielmassa tarkastellaan suomalaisten huumausaineiden käyttöä. Huumausaineiden käytön analysoinnissa keskitytään erityisesti kokaiiniin. Kokaiini on rajallisen käyttäjäkunnan huumausaine ja sillä on olemassa tietynlainen maine. Aineiston analysoinnilla pyritään löytämään vastaus siihen, miksi järjestäytynyt rikollisuus ja kokaiini liittyvät toisiinsa. Tutkielman avulla pyritään vastaamaan myös siihen, miksi huumausaineiden käyttäjäkunnasta jotkut valitsevat kokaiinin.

Tässä tutkimuksessa pääsevät ääneen eri alojen asiantuntijat. Olen haastatellut asiantuntijoita Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Poliisilta ja Rikosseuraamuslaitokselta. Heidän näkemyksensä ja kokemuksensa aiheesta luo laaja-alaista tietämystä tutkimusteemasta.

Oma mielenkiintoni tähän kyseiseen aiheeseen syntyi kesällä 2019 työskentelemässäni harjoittelupaikassa. Koen tutkimusaiheeni ajankohtaisena ja yhteiskunnallisesti merkittävänä. Järjestäytyneen rikollisuuden ja sen ympärille kietoutuneen huumausainerikollisuuden taustalla on monia sosiaalipoliittisia ja kansanterveydellisesti merkittäviä ongelmia. Näiden ongelmien ratkaisut eivät ole yksiselitteisiä ja siksi niiden ongelmanratkaisussa tarvitaan monialaista yhteistyötä.

Tutkimuskysymykseni on: *Miten järjestäytyneiden rikollisorganisaatioiden kokaiinikauppa toimii Suomessa?*

2. AIEMPI TAPAUS

Esittelen tutkielmassani esimerkkitapauksena heinäkuussa 2019 Pirkanmaan käräjäoikeudessa käsitellyn kokonaisuuden, jossa viisi henkilöä saivat kokaiinin salakuljettamisen johdosta vankeustuomiot törkeistä huumausainerikoksista. Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomio R 19/3080 kuuluu laajaan kokaiinin levittämisen kokonaisuuteen Suomessa. Tämä tuomio käsittelee kokaiinin salakuljettamista Alankomaista Suomeen.

Pirkanmaan käräjäoikeus totesi viiden henkilön syyllistyneen kokaiinin salakuljettamiseen ja levittämiseen vuosien 2017-18 välisenä aikana. Tekopaikoiksi tuomiossa ilmoitetaan Helsinki, Tampere ja Alankomaat.

Käräjäoikeuden tuomio on avoimesti tilattavissa oleva asiakirja. Tästä huolimatta en mainitse tuomittuja nimeltä, vaan käytän esitutkinnassa käytettyjä tai itse luokittelemiani nimityksiä vastaajista.

Tuomioasiakirjasta käy ilmi, että syytteet perustuivat olennaisesti suomalaisen henkilön kertomukseen organisaation toiminnasta. Hänen kertomaansa tuki toiminnassa mukana olleen hollantilaisen tahon kertomus. Suomalaisen henkilön kertomus kokaiinin salakuljettamisesta oli käräjäoikeuden mukaan tarpeeksi yksityiskohtainen ja kertojalle itselleen epäedullinen. Käräjäoikeus piti suomalaisen tahon esitutkintakertomusta uskottavana. (R 19/3080, 70-71.)

Käytän suomalaisesta vastaajasta nimitystä S. S:llä oli kokaiinin salakuljettamisen alkuaikoina kahvin ja teen parissa toimiva yritys (em. 55). Esitutkinnassa hän kertoi käyttäneensä kokaiinia useamman vuoden ajan ja käytön olleen hänelle ongelma (em. 39). Henkilö S nimitti esitutkinnassa itseään ”välimieheksi”, jonka tehtävä oli toimittaa varsinaiselle toimeksiantajalle kokaiinia Suomeen. Hän ei kertonut toimeksiantajansa nimeä, koska pelkäsi oman turvallisuutensa puolesta. (Em. 40-41.)

Henkilön S kertoman mukaan toiminta sai alkunsa, kun toimeksiantaja lähetti hänet luomaan kontaktia Alankomaihin. Toimeksiantaja tiesi Hollannin olevan S:lle tuttu maa ja kokaiinin tuttu huumausaine. (Em. 39, 50.) S kertoi esitutkinnassa motiivikseen päästä rahoittamaan omaa kokaiinin käyttöään, sekä saamaan omaa osuuttaan salakuljetettavista kokaiininieristä (em. 39-41).

S nimitti kontaktejaan esitutkinnassa henkilöiksi X, Y ja Z. Esitutkintakertomuksen, laite-etsintäliitteistä ilmi tulleiden tietojen, matka-, ja majoitustietojen sekä televalvontatietojen perusteella käräjäoikeus totesi vastaajat samoiksi tahoiksi, joista S oli esitutkinnassa kertonut. (Em. 73.) S puhui neljännestä henkilöstä tämän oikealla nimellä, joten hänestä käytän nimitystä W. Toisesta suomalaisesta tahosta käytän myöhemmin nimitystä L. S tutustui Alankomaissa henkilöön X. S kertoi X:lle olevansa kiinnostunut hankkimaan kokaiinia. X kertoi kykenevänsä järjestämään kokaiinia tuttavansa kautta sekä hoitamaan kokaiinin salakuljettamisen Suomeen. (Em. 39.) Henkilö S tutustui X:n kautta myös henkilöön Y. X ja Y olivat lapsuudenystäviä ja he asuivat Hollannissa. X:llä oli esitutkinnassa kertomansa mukaan useampia vienti- ja tuontialan yrityksiä ja verkkosivuja. Yrityksellä oli hänen mukaansa toimintaa myös Etelä-Amerikassa. (Em. 55-57.) Tuomioasiakirjasta käy ilmi X:n ja Y:n WhatsApp-keskusteluiden sisältö, joissa he keskustelevat Surinamen slangilla (em. 57). Molemmat olivat käyneet Surinamessa vuosien 2017-18 aikana (em. 52, 56).

S tilasi ensimmäisen kokaiinierän vuonna 2017 toimeksiantajansa toiveiden mukaisesti. S kertoi esitutkinnassa kokaiinierien saapumisen noudattavan samaa kaavaa. S oli ottanut X:ään yhteyttä Telegrammilla tai Signaalilla. X toimi kokaiinin salakuljettajana yhdessä seurustelukumppaninsa henkilön Z kanssa. He salakuljettivat kokaiinieriä kehonsa sisällä ja matkustivat lentämällä Amsterdamista Helsinkiin. (Em. 40.) Z on hollantilainen ja hänen asiakokonaisuuttaan ei käsitelty Suomessa (em. 69). Z kertoi esitutkinnassa motiivikseen taloudelliset syyt salakuljetustoiminnalle (em. 65, 66).

S otti kokaiinierät X:lta ja Z:lta vastaan Helsingissä ennalta sovituissa paikoissa, kuten ravintolassa tai hotellissa (em. 45). S tilasi vuoden 2017 aikana useita kokaiinieriä ja maksoi erät toimeksiantajansa antamalla käteisellä. Y kävi myös Suomessa muutamia kertoja hakemassa kokaiinierien maksuja ja S maksoi puuttuvia osia X:lle Western Unionin kautta. (Em. 45.)

Vuonna 2018 X saapui W:n kanssa Suomeen, joka oli salakuljettanut kyseisen kokaiinierän. W kertoi tunteneensa X:n 1990-luvulta asti ja toimivansa dj:nä. Hän tunsi myös Y:n ja heillä oli sama kaveripiiri. (Em. 58.) Tämän jälkeen S sopii W:n kanssa kokaiinierien kuljettamisesta (em. 40). W salakuljetti kokaiinieriä Suomeen vuoden 2018 aikana useamman erän ja S otti kokaiinierät pääsääntöisesti vastaan. Kolme viimeistä

kokaiinierää ennen viranomaisten suorittamaa kiinniottoa, erät vastaanotti S:n puolesta henkilö L. S ja L tunsivat toisensa entuudestaan. L on suomalainen ja hänellä oli yhteyksiä kahteen nimelliseen kerhoon. Salakuljettamisten hoitamisen aikaan hän oli mukana kerhon toiminnassa. L otettiin poliisin toimesta kiinni hänen ajaessaan Tampereella kokaiinilastin kanssa. (Em. 64.)

Pirkanmaan käräjäoikeus antoi henkilöille S ja X 10 vuoden vankeusrangaistuksen törkeistä huumausainerikoksista (em.142, 147). Henkilö Y tuomittiin 13 vuoden vankeuteen (em.150.) ja W 8 vuoden ja 6 kuukauden vankeuteen (em.153). Henkilö L sai 3 vuoden vankeusrangaistuksen (em. 148). X ja Y luovutetaan suorittamaan tuomionsa Alankomaissa (em.144, 152). Kaikkien vastaajien tulee korvata valtiolle rikoksista saatu taloudellinen hyöty (em. 142-144, 147-148, 150-152, 154).

3. AINEISTO

Tutkielmani tutkimusmenetelmä on haastattelu. Tutkimusaineisto koostuu kolmen poliisiviranomaisen, kahden Rikosseuraamuslaitoksen työntekijän ja yhden Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen professorin haastattelusta. Aineisto on kerätty syys-marraskuun 2019 välisenä aikana. Olen ollut yhteydessä haastateltaviin sähköpostitse tai puhelimitse ja haastatellut henkilöt heidän työpaikoillaan. Haastattelunauhoitusta on kertynyt 5 tuntia 38 minuuttia ja litteroitua aineistoa 70 sivua.

Olen tavoittanut haastatteluihin henkilöitä, jotka osaavat kertoa tutkielman aiheesta työnsä kautta. Kaksi ensimmäistä haastateltavaa, jotka ovat työskennelleet poliiseina järjestäytyneen rikollisuuden ja huumausainerikollisuuden parissa, sain harjoittelupaikkani Sisä-Suomen poliisilaitoksen kautta. Kolmannen haastateltavan poliisin nimi tuli ilmi ensimmäisessä haastattelussa, koska hänen työpanoksensa oli huomioitu valtakunnallisella palkinnolla. Häneen otin yhteyttä sähköpostilla.

Rikosseuraamuslaitoksen työntekijät sain haastateltavaksi olemalla yhteydessä suoraan kahteen eri vankilaan. Vankilan johtajan tai apulaisjohtajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen haastateltavat olivat itse yhteydessä minuun ja ilmaisivat suostumuksensa haastattelulle.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessorin yhteystiedot olivat avoimesti löydettävissä ja häneen olin yhteydessä sähköpostitse.

Kaikki haastattelemanı asiantuntijat ovat miehiä. Haastateltavat ovat valikoituneet työnkuvansa, työkokemuksensa ja suostumuksensa seurauksena, eivätkä sukupuolensa vuoksi. Poliisiammattikorkeakoulun (POLAMK) opiskelijoista ja työtehtävissä toimineista poliiseista valtaosa on ollut miehiä. Sukupuolijakauma on kuitenkin muuttumassa, koska maaliskuussa 2019 uutisoitiin, että Poliisiammattikorkeakoulussa aloittaneista opiskelijoista 48% oli naisia, esimerkiksi vuonna 2000 naisten osuus on ollut vain 19% (Yle 2019). Tilastokeskuksen 2008 julkaisemassa taulukossa vartijan ammatti lukeutuu aloihin, jonka työntekijöistä 60-90% on miehiä (Tilastokeskus 2018). Näitä suhdanteita viranomaisilla voidaan mielestäni osin selittää poliisin ja vartijan kaltaisten alojen työntehtävien fyysisen suorituskyvyn vaatimuksilla, jotka ovat oletettavasti vaikuttaneet näiden alojen sukupuolijakaumaan.

Tutkielmassani haastatellut asiantuntijat ovat kaikki toimineet aloillaan pitkään, eli he ovat aloittaneet työuransa aikana, jolloin sukupuolijakauma on ollut painottuneempi. Heidän työtehtäviensä voidaan olettaa vaativan pitkää kokemusta ja kouluttautumista. Nämä edellä mainitut tekijät ovat oletettavasti osasy sille, miksi kaikki haastateltavat ovat miehiä.

Tutkittavaan aiheeseen, eli rikollisuuteen, liittyy maskuliinisuutta tilastojen valossa. Kriminologisten tutkimusten mukaan on selkeästi havaittavissa, että rikoksenteijät ovat useammin miehiä kuin naisia (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 116). Tätä havaintoa tukee myös Rikosseuraamuslaitoksen tiedote, jonka mukaan vuonna 2018 kaikista Suomen vangeista noin seitsemän prosenttia oli naisia (Rikosseuraamuslaitos 2018).

Olen luokitellut asiantuntijahaastattelut luokkiin A, B ja C. Kirjaimet kuvaavat jakoa eri instituutioiden välillä ja numeraalinen jako tarkoittaa haastateltavaa henkilöä haastattelujärjestyksen mukaisesti.

A tarkoittaa poliisiviranomaisia. Heidät olen jakanut vielä haastattelun järjestyksen perusteella numeraalisesi A1, A2 ja A3.

A1 on rikosylikomisario ja hänen tehtävänimikkeensä on tutkinnanjohtaja Keskusrikospoliisissa (KRP). A1 on työskennellyt poliisina yli 30 vuotta. Keskusrikospoliisissa hän on toiminut vuodesta 1994 ja nykyisessä työtehtävässään 19 vuotta. Hänen tutkintaryhmänsä päätehtävä on paljastaa järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa.

A2 on vanhempi rikosylikonstaapeli, joka toimii ryhmänjohtajana Keskusrikospoliisissa. Hän on ollut poliisina 36 vuotta, joista Keskusrikospoliisissa 14 vuotta. Hän kuuluu samaan tutkintaryhmään kuin A1, mutta eri tehtävässä.

A3 on vanhempi rikosylikonstaapeli, joka työskentelee paljastavassa rikostutkinnassa Sisä-Suomen poliisilaitoksella. Hän on työskennellyt poliisina vuodesta 1996 ja Sisä-Suomen poliisilaitoksella nykyisessä tehtävässään vuodesta 2001. A3:n tutkintaryhmän tehtävä on paljastaa huumausainerikollisuutta yhdessä Keskusrikospoliisin kanssa. Hän on ollut mukana kokaiiniin liittyvissä tutkinnoissa päätutkijana vuodesta 2005.

B tarkoittaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitosta (THL).

B1 on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessori, joka on tutkinut vuosia huumausaineiden käyttöä, huumemarkkinoita ja huumepolitiikkaa.

C tarkoittaa Rikosseuraamuslaitosta (Rise). Olen haastatellut kahta henkilöä, jotka työskentelevät Rikosseuraamuslaitoksen alaisuudessa eri vankiloissa. Näissä kyseisissä vankiloissa on havaittu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, jota rikollisryhmään kuuluvat vangit ovat organisoineet.

C1 on rikosseuraamusesimies, joka on työskennellyt alalla vuodesta 2000 lähtien. Hän on toiminut vanginvartijana ennen nykyiseen esimiestehtävään siirtymistä. Hänellä on kokemusta kahdesta eri vankilasta, joista tämän hetkessä hän on työskennellyt noin kolme vuotta.

C2 on vanginvartija, joka on työskennellyt alalla yli 30 vuotta. Hänellä on myös kokemusta kahdesta eri vankilasta. Nykyisessä vankilassa hän on työskennellyt vuodesta 2007 lähtien.

4. TUTKIMUSETIIKKA

Kandidatutkielmani tutkittava ilmiö on arka aihe, koska järjestäytynyt rikollisuus ja kokaiinin käyttö, myynti ja hallussapito ovat laitonta toimintaa, josta seuraa Suomen lakien määrittelemä rangaistus. Haastattelemani asiantuntijat työskentelevät instituutioissa, joissa

tuotetaan tutkimusaiheeseen liittyvää tietoa, mutta eri näkökulmilla on erilaiset tavoitteet. Poliisi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Rikosseuraamuslaitos ovat kaikki Suomen valtion alaisuudessa ja niiden toimintaa ohjaavat eri ministeriöt (Eduskunta 2020).

Poliisiorganisaation toiminnasta vastaavat sisäministeriö sekä sisäministeriön alaisuudessa toimiva Poliisihallitus. Sisäministeriön tehtävä on ohjata poliisin toimintaa ja valvontaa. Poliisin toimintaa ohjaa ja johtaa Poliisihallitus. Poliisihallituksen alaisuudessa toimivat poliisilaitokset sekä Keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisin tehtävä Suomessa määritellään tarkkaan poliisilaissa. Poliisin tavoitteita ovat turvallisuuden edistäminen, rikollisuuden torjuminen, hyvä palvelu, avoin toiminta sekä vaikuttavuuden edistäminen. (Poliisi 2020.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimiva tutkimuslaitos. THL tutkii ja seuraa suomalaisen väestön hyvinvointia ja terveyttä, sekä toimii niitä edistävien toimenpiteiden kehittämisessä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää ja tuottaa tutkimukseen ja tietoaaineistoihin perustuvaa tietoa, sekä jakaa asiantuntemusta ja ratkaisuja sidosryhmille päätöksenteon tueksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Rikosseuraamuslaitos (Rise) toimii oikeusministeriön ohjaamana. Rikosseuraamuslaitos toteuttaa oikeusministeriön mukaista kriminaalipolitiikkaa ja vastaa vankeusrangaistusten sekä yhdyskuntaseuraamusten täyttöönpäntä. Risen toiminta on määritelty laissa ja sen tavoite on myös parantaa yhteiskunnan turvallisuutta sekä pienentää tuomittujen todennäköisyyttä rikoksen uusimiseen. (Rikosseuraamuslaitos 2020.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen voidaan olettaa olevan muita tutkielmassa esiintyviä instituutioita neutraalimpi, koska sen perimmäinen tarkoitus on tuottaa tutkimustietoa eri sidosryhmien hyödynnettäväksi. Poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen tarkoituksena on edistää turvallisuutta ja panna täytäntöön laissa määriteltyjä prosesseja. Tämä tarkoittaa rikoksien tutkimista ja paljastamista, sekä mahdollista yksilön vapauden rajoittamista. Vastakkainasettelu valtion oikeuslaitoksissa toimivien virkamiesten ja heidän asiakaskuntansa välillä voi aiheuttaa viime vuosien aikana esiin noussutta ilmiötä, maalittamista.

Maalittaminen tarkoittaa järjestelmällistä menettelytapaa, jossa virkamiehestä tai hänen lähipiiristään etsitään informaatiota erilaisista lähteistä. Näitä tietoja käyttämällä pyritään vaikeuttamaan viranomaisen toimintaa. Maalittaminen on herättänyt paljon huolta eri viranomaistahoissa ja sitä vaaditaan kriminalisoitavaksi. (Haaste 2019.) Maalittamista voidaan olettaa tapahtuvan niiltä tahoilta, jotka haluavat syystä tai toisesta hankaloittaa virkamiesten toimintaa työssään.

Tutkielman aihe, haastateltavien henkilökohtainen tapaaminen ja maalittaminen ovat korostaneet henkilötietojen ja haastatteluista saatujen tietojen asianmukaisen salaamista ja säilyttämistä. Haastatellut asiantuntijat ovat oman työtehtäviensä ohella halunneet jakaa tietoa tutkittavasta aiheesta salassapitovelvollisuuden sallimissa rajoissa.

Olen käsitellyt nauhoitteita, litteroitua aineistoa, sähköpostikeskusteluja sekä henkilötietoja asianmukaisella tarkkuudella ja eettisesti toimien. Tutkimuksen eettisyys tarkoittaa tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kunnioittamista sekä epärehellisyyden karttamista jokaisessa tutkimuksen eri vaiheessa. Tutkijoiden aito kiinnostus uuden tiedon etsimistä kohtaan voidaan katsoa kuuluvan eettisiin vaatimuksiin. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 211-212.)

Rikosseuraamuslaitoksen työntekijät työskentelevät tahoillaan kahdessa eri vankilassa. Näissä vankiloissa järjestäytyneen rikollisuuden toiminta on tuottanut ongelmia. Molemmat Risen työntekijät mainitsevat nimeltä tietyn tunnuksellisen järjestäytyneen rikollisryhmän, jonka huumausainerikollisuuden edistämiseen tähtäävä toiminta vankilassa on vaatinut viranomaisilta toimenpiteitä. En kuitenkaan mainitse tässä tutkielmassa nimellisiä rikollisorganisaatioita, vaan puhun yleisesti järjestäytyneistä rikollisryhmittymistä, jotka täyttävät Suomen rikoslaissa määritellyt tekijät. En mainitse myöskään vankiloita tutkielmassa nimeltä haastateltavan omasta pyynnöstä. Tämä johtuu mahdollisuudesta haastateltavan tunnistamiseen.

5. TRIANGULAATIO

Olen haastatellut tutkielmani aineistonkeruun aikana useampaa eri henkilöä siksi, koska olen halunnut saada mahdollisimman kattavan ja luotettavan kuvan tutkittavasta aiheesta.

Järjestäytynyt rikollisuus ja kokaiinikauppa ovat piilorikollisuutta, jota ei ole helppo havaita. Tämän vuoksi aiheeseen liittyvä tietämys on niiden ihmisten varassa, jotka työskentelevät aiheen ympärillä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessori, kolme poliisiviranomaista ja kaksi Rikosseuraamuslaitoksen työntekijää valikoituivat siksi, koska heillä on tietoa ja ymmärrystä aiheesta työnsä kautta. Työssään he tapaavat ”alamaailmaan” kuuluvia ammattirikollisia ja/sekä huumeiden käyttäjiä ja analysoivat näiden henkilöiden tuottamaa tietoa. Näiden eri näkökulmien kautta tutkielmani aineisto täyttää triangulaation määritelmän.

Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien, tutkijoiden, tietolähteiden tai teorioiden yhdistämistä tutkimuksessa. Kyse on monien erilaisten näkökulmien yhdistämisestä ja siitä, että sisällytetään useita menetelmiä ja lähestymistapoja. Tutkijoiden käyttämät eri tutkimusmenetelmät tai näkökulmat voivat saada aikaan sen, että samanaikaisesti voi olla voimassa samaa ilmiötä koskevia keskenään ristiriitaisia tutkimustuloksia. Triangulaation avulla on mahdollista lisätä tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 141-142.)

6. FAKTANÄKÖKULMA

Käytän aineiston analyysimenetelmänä faktanäkökulmaa. Haastateltavat asiantuntijat ovat työskennelleet vuosia tai vuosikymmeniä tutkielmaani liittyvien aiheiden parissa. He ovat työssään saamansa kokemuksen ja asiantuntijuuden avulla päässeet näkemään ilmiöiden kehittymistä pitkällä aikavälillä. Asiantuntijahaastatteluista koostuva aineisto on mielenkiintoinen, koska siinä päästään tutustumaan asiantuntijoiden omiin kokemuksiin, havaintoihin ja mielipiteisiin, jotka ovat muovautuneet nykyiseen muotoonsa työuran aikana.

Faktanäkökulma soveltuu tutkielmani aineiston analyysimenetelmäksi siksi, koska se tarkastelee haastatteluista ilmi tulleita tietoja faktoina, jotka muodostavat yleiskuvan tutkittavasta ilmiöstä. Aineistoni analyysimenetelmässä tulee tarkastella sitä, puhuuko haastateltava henkilö totta. Tämä ei ole mielestäni tutkimukseni kannalta ongelma, koska haastateltavat tahot työskentelevät aloilla, joissa heidän tuottamaan tietoa tuotetaan

tilastoiksi, tutkimustuloksiksi, tutkintapöytäkirjoiksi tai raporteiksi. Heidän tuottamaansa tietoa käsitellään faktaperäisenä muuallakin kuin tutkielmassani.

Faktanäkökulma auttaa erottelemaan maailman ja siitä havainnollistettujen väittämien välille. Faktanäkökulmalle on tyypillistä, että huomioon otetaan ainoastaan informaatio, jota haastatteluiden avulla saadaan. Näkökulmalle on tyypillistä, että haastattelusta saadun tiedon todenperäisyyttä tulee arvioida. Faktanäkökulmasta aineistoon tarkasteleva henkilö on kiinnostunut haastateltavien käyttäytymisestä, mielipiteistä tai siitä mitä tapahtuu. Haastattelijalla on arkiajattelua mukaileva käsitys tutkittavasta ilmiöstä, jota hän tarkastelee tehdessään haastatteluja. Faktanäkökulmassa käytetään ainoastaan niitä väittämiä, joiden otaksutaan kuvastavan tosiasioita maailmasta. (Alasuutari 1995, 90-91.)

Faktanäkökulmaa käytettäessä on tärkeää ottaa huomioon lähdekriittisyys eli se, kuinka totuudenmukaisia annetut tiedot ovat. Lähteiden luotettavuutta voidaan arvioida aineiston tarkasteluna indikaattoreina tai todistuksina. Todistusnäkökulmassa tutkimuslähdettä analysoidaan todistusaineistona aiheesta, jota tutkitaan. (Alasuutari 1995, 95-96.) Lähdekriittisyydessä edellytetään terveen järjen käyttämistä, eli tutkimusaineiston haastateltavan ja tämän tehtävää tarkastelemalla järkeilemään, kuinka totuudenperäisenä saatua tietoa voidaan pitää. (Alasuutari 1995, 101)

Monimutkaista yhteiskuntaa tutkiessa ero tutkijan ja "toisen" välillä ei ole, tai eroavaisuus on hyvin vähäinen. Yhteisöä tarkastellessa, kuten esimerkiksi alakulttuurin tutkimisessa on oletettavissa, että haastateltavien kesken on mielipide-eroja sekä erilaisia näkökantoja tutkittavasta aiheesta. Tämän vuoksi haastateltavia on hyvä pyytää puhumaan omasta puolesta, henkilökohtaisesta näkökulmasta. Tutkijan tehtävä on kerätä ja muodostaa alakulttuurille tyypillisiä elämäntapoja ja asenteita yksilöiden haastatteluiden sekä muun informaation perusteella. (Alasuutari 1995, 106)

7. PAINETEORIA

Keskustelen aineistostani paineteorian valossa. Sosiaalisen paineen teoria voidaan jakaa kahteen osaan: klassiseen ja yleiseen paineteoriaan.

Robert K. Mertonin Klassinen paineteoria korostaa kulttuurisesti määrättyjen, taloudelliseen hyväosaisuuteen vaikuttavien ideaalien ja tavoitteiden sekä niihin vaikuttavien konkreettisten mahdollisuuksien välistä ristiriitaa. Teorian synnyn tausta on kiinteästi yhteydessä ajatukseen Yhdysvaltalaiseen ”amerikkalaiseen unelmaan”, jossa perusajatuksena on, että jokaisella kansalaisella olisi mahdollisuus menestyä. Todellisuudessa yksilön asema yhteiskunnassa vaikuttaa näihin konkreettisiin mahdollisuuksiin saavuttaen parempiosainen asema. Näiden tavoitteiden ja keinojen välinen yhteensopimattomuus aiheuttaa turhautumista, anomiaa. Klassisessa paineteoriassa Merton erottelee ihmisen sen mukaan, kuinka yksilö voi sopeutua tavoitteiden ja tapojen väliseen ristiriitaan. Näistä sopeutumisen keinoista yksi on rikollisuus, jonka avulla mukaudutaan kulttuurisen sisällyttämisen ja taloudellisen poissulkemisen väliseen jännitteeseen. Rikollisuuden avulla yksilö myöntyy hyväosaisuuden tavoitteluun, mutta käyttää sen tavoittamiseen laittomia keinoja. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 156.)

Klassisen paineteorian ajatusta ovat jatkaneet Albert Cohen, Richard Cloward ja Lloyd Ohlinin alakulttuuriteoria. Cohen on analysoinut työväenluokkaan kuuluvien poikien rikollisuutta ja jengiytymistä. Hänen mukaansa monet työväenluokkaiset pojat pyrkivät saavuttamaan korkeampaa keskiluokkaista asemaa ja siihen kuuluvaa rahaa sekä arvostusta. Keskiluokkaisen aseman saavuttaminen koulutuksen kautta oli vaikeaa, koska heiltä puuttui koulussa vaadittavat taidot. Tämä on Cohenin mukaan johtanut jengiytymisen prosessiin eli siihen, että työväenluokkaan kuuluvat pojat muodostavat oman alakulttuurinsa sekä ansiojärjestelmän, joiden avulla he kykenevät kamppailemaan keskenään sosiaalisesta kunnioittamisesta. Keskiluokkaan yhdistettävät arvot hylättiin ja niiden paikalle tulivat esimerkiksi tappelussa menestyminen tai varastaminen. Cloward ja Ohlin uskoivat rikoskäyttäytymisen määrän kasvavan siinä vaiheessa, kun yksilö kokee oman ryhmänsä pärjäämisen yhteiskunnassa rajalliseksi, sekä yhteiskunnallisesti verrattain epätasa-arvoiseksi. He korostivat myös, että vähävaraisilla alueilla varttuvilla nuorilla on matalampi kynnyks altistua rikollismyönteiselle ilmapiirille sekä oppia rikollisuudessa käytettäviä tietoja ja taitoja. Nämä ajatukset painottivat siis kulttuuris-taloudellisen pettymyksen sijaan yksilön kognitiivisten hankaluuksien ja asuinalueen merkityksellisyyttä siihen, kuinka yksilö sopeutuu asemaansa. (Em. 156-157.)

Robert Agnewn yleinen paineteoria korostaa yksilön psykososiaalisia mekanismeja. Yleisessä paineteoriassa Agnew on muodostanut kolme rikollisuuteen johtavaa paineen tai turhautumisen tekijää. Ensimmäinen turhautumisen lähde on myönteisen päämäärän tavoittelussa odotettu tai koettu vastoinkäyminen. Turhautuminen voi johtua myös tärkeänä koetun asian menetys sekä kielteisen ärsykkeen kokemus. Kielteisellä ärsykkeellä voidaan tarkoittaa esimerkiksi vanhemman kuolemaa, sairautta, päihdeongelmaa tai väkivaltaisuutta. Paineteorian hypoteesi on, että näille kokemuksille altistuvat nuoret ajautuvat muita ikäisiään herkemmin rikolliseen käyttäytymiseen. Yleisen paineteorian mukaan rikolliseen käyttäytymiseen altistavat useat erilaiset ongelmat eli paineet, ei ainoastaan taloudellinen huono-osaisuus. (Em. 157.)

8. SUOMALAISTEN HUUMEIDEN KÄYTTÖ

Kaikki tutkielmani haastateltavat olivat sitä mieltä, että suomalaisten huumeiden käyttö on yleistynyt ja ilmiö on havaittavissa heidän työssään. Suomalaisten huumeiden käytön muutoksia pitkällä aikavälillä voidaan analysoida monien eri tilastojen ja tutkimusten avulla.

Keskusrikospoliisin rikosylikomisarion mielestä jätevesitutkimus on ollut mielenkiintoinen mittari, joka on antanut faktaa huumeiden käytöstä kyselytutkimusten tai huumerattitilastojen lisäksi. Hänen mukaansa jätevesitutkimuksista voidaan analysoida huumausaineiden leviämistä ja arvioida huumeiden käyttöä. Bilehuumeiden käyttäminen viikonloppuisin näkyy jätevesitutkimuksen käyrissä sunnuntain ja maanantain välisenä aikana. Jätevesitutkimusten tulokset menevät hänen mukaansa käsikädessä muidenkin tilastojen kanssa, kuten huumerattitilastojen. Rikosylikomisarion mukaan esimerkiksi ison huumeorganisaation kiinniottaminen on näkynyt jätevesitutkimuksen käyrässä notkahduksena.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessorin mukaan: *"Huumeissa on hyvin leimallisena se piirre, että se on todella kansainvälinen trendi. Hyvin globaalia ja ennen pitkään kaikki muodot leviävät Suomeen."* Hänen mukaansa suomalaisten huumausaineiden käyttöä voidaan seurata esimerkiksi väestökyselyiden avulla.

"Väestökyselyitä jos katsoo, niin trendihän on nouseva. Kannabis on tietysti se kaikkein

käytetyin, sitten on rauhoittavat-, uni-, tai kipulääkkeet ja sitten tulevat ekstaasi, amfetamiini ja kokaiini.” THL:n haastateltava ei näe huumausaineiden käytön yleistymiselle yhtä ainoaa selitystä, koska huumeiden käyttö on globaalistikin tarkasteltuna myllerryksessä. Huumeiden käyttöön liittyvät haitat, kuten esimerkiksi huumekuolemat, ovat hänen mukaansa yleistyneet huolestuttavan paljon. *”Huumekuolemat ovat kasvussa ihan selkeästi, vuodesta 1996 lähtien määrä on noin viisinkertaistunut”.*

Poliisina pitkään työskennellyt Keskusrikospoliisin vanhempi rikosylikonstaapeli on nähnyt muutoksen työssään pitkällä aikavälillä. *”Viimeistä 30 vuotta jos miettii, se on aivan eri maailma kuin 80-luvulla, jolloin mä oon aloittanut. Totaalisesti. Käyttäjäkunta on kasvanut aivan tajuttomasti, aineitten määrät ja laadut on muuttunu ja kasvanu. 1980-luvulla pyöri paljon kannabiksen ympärillä, nykyään heroiniä lukuun ottamatta kaikki aineet ovat Suomen markkinoilla, kuten muuallakin. Silloin ei ollut näin.”*

Huumeiden käytön yleistyminen näkyy myös vankilaoloissa ja vaikuttaa monella tavalla rikosseuraamuslaitoksen työtehtävissä. Rikosseuraamusesimiehen mukaan:

”Huumausainetilanne vankilassa on muuttunut hirveästi, jos vertaa 2000-luvun alkuun. Huumausaineita on tullut lisää, ennen ei ollut kuin muutama aine. Nykyään niitä on pilvin pimein ja koko ajan kehitetään lisää. Tämä rikollisuus tulee koko ajan ja menee edelläpäin. Nykyään huumausaineet ovat päivittäisiä, niitä on aina saatavilla. Ennen oli erikoista, jos vankilassa oli huumausaineita. Ennen vangit yrittivät käyttää kaikkia korvikkeita mitä laitoksessa sai käsiinsä, esimerkiksi autoverstaalla haistella bensaa, tai muuta tällaista. Oli harvinaista, että mitään löytyi tai tuli ilmi.”

Keskusrikospoliisin tutkinnanjohtajan mielestä huumeiden käyttökynnyks madaltuu sitä mukaan, mitä enemmän ihmiset alkavat käyttämään huumeita. Hänen mukaansa huumeita tarjoava henkilö on tavallisesti lähipiiriin kuuluva, esimerkiksi paras kaveri. Tutkinnanjohtaja on huomannut huumeisiin suhtautumisten muuttuneen liberaalimmaksi, kuten esimerkiksi keskustelu kannabiksen käytön vapauttamisesta. Hän on myös tehnyt havainnon eri tilastoista, joiden mukaan huumausainekokeiluja ei pidetä niin vakavana kuin ennen. KRP:n ryhmänjohtaja näkee lähipiirin vaikutuksen olennaisena tekijänä huumeiden käytölle: *”Huumeiden käytön kokeilua tai käyttämistä edistää tarjonta lähipiirissä. Nettikauppa on ihan oma maailmansa, mutta mä sanoisin, että se liikkuu hyvin paljon henkilösuhteilla, henkilöt tietävät ja tuntevat toisensa.”*

8.1. Huumausaineiden viihdekäyttö

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (EMCCDA) on ilmaissut huolensa raportissaan 2000-luvun alussa huumeiden, erityisesti synteettisten huumeiden, viihdekäytön yleistymisestä. Viihdekäytöllä tarkoitetaan huumausaineiden satunnaista käyttöä vapaa-ajanviettopaikoissa, kuten esimerkiksi yöelämässä.

Viihdekäyttäjät eivät ole välttämättä syrjäytyneitä tai ongelmallisia nuoria, vaan ovat tavallisesti hyvin toimeentulevia. Viihdekäytön yleistymistä on havaittavissa kaikkialla Euroopan alueella. (EMCDDA 2002, 1.)

Voidaan olettaa, että viihdekäytön yleistyminen 2000-luvun alusta lähtien on olennainen syy huumausaineiden käytön kasvuksi. Rikosylikomisarion mukaan: *"Huumausaineiden kasvun määrää selittävät tekijät ovat laajempi ilmiö. Samanlaista trendiä, kuten viihdekäytön yleistymistä on havaittavissa muuallakin maailmassa. Huumeiden käyttö ei ole enää rapanarkkien tai narkomaanien yksinoikeus tai ala. Huumeita käyttävät myöskin henkilöt, jotka ovat yhteiskunnassa ihan jees, eli hoitavat velvoitteensa ja käyvät töissä."* Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessori on huumeiden viihdekäyttäjistä samaa mieltä: *"He käyvät koulussa tai töissä, tai elämä on ylipäänsä aika hyvin hallinnassa. Bailataan tai juhlietaan käyttämällä huumeita joskus, mutta se on siinä."* Hänen mukaansa huumeiden viihdekäyttö ei kuitenkaan syrjäytä alkoholia, vaan alkoholin rinnalle tulee myös muita aineita. Tutkimusprofessori kertoo THL:n tilastollisesta vertailusta joka on osoittanut, että huumeiden käyttäjien alkoholin käyttö on runsaampaa verrattuna muiden saman ikäisten alkoholin käyttöön.

Voidaan myös olettaa, että runsas muiden päihteiden käyttö madaltaa kynnystä laajentaa valikoimaa myös huumeisiin. Sisä-Suomen poliisilaitoksen vanhempi rikoskonstaapeli toteaa: *"Huumausainemarkkina on niin valtava. Onhan se selvä asia, että jossain Tampereen yökerhoissa varmasti välitetään kokaiinia joillekin ihmisille, ketkä aidosti voivat sanoakin olevansa viihdekäyttäjää. Joku voi oikeasti vetää sitä viikonloppuna ja elää ihan normaalia elämää. Et ei se tarkoita, että kaikki kenelle sitä menee, olisivat moniongelmaisia."*

8.2. Kokaiini

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen (EMCDDA) vuoden 2018 raportin mukaan kokaiini lukeutuu yleisimmin käytettyihin laittomiin stimulantteihin Euroopassa (EMCDDA 2018, 1).

Kokaiini on stimuloiva, erittäin vaaralliseksi luokiteltu huumausaine. Kokaiini valmistetaan pääsääntöisesti Etelä-Amerikassa kokapensaasta lehdistä. Lehdistä uutetaan kokaiiniemästä, josta jatkojalostetaan vaaleaa vesiliukoista jauhetta. Kokaiinijauhetta käytetään pääsääntöisesti nenän kautta nuuskaamalla, tai vaihtoehtoisesti suonensisäisesti veteen liuotettuna. Kokaiini vaikuttaa dopamiini- ja noradrenaliinivälittäjäaineiden toimintaan estämällä niiden takaisinottoa hermosoluun. Sen vaikutus alkaa muutamassa minuutissa ja voi kestää 20-45 minuuttia. Kokaiini on stimulantti, eli sen vaikuttaa käyttäjänsä piristävästi, kiihdyttävästi, lisää tarmokkuutta, parantaa suorituskkyä ja nostattaa mielialaa. Kokaiini poistaa sosiaalisia pelkoja, estoja ja ahdistusta. Kokaiini nostattaa verenpainetta ja sydämen lyöntitiheyttä, lisää veren happi- ja glukoosipitoisuutta sekä laajentaa pupilleja. Kokaiinin käyttö vähentää ruokahalua ja unen määrän tarvetta. Pieninä annoksina käytettynä kokaiiniin liittyvät vakavat komplikaatiot ovat epätodennäköisiä. Vakavan komplikaation todennäköisyys kasvaa kokaiiniannoksen kasvun myötä. Epävarmuus kokaiinin puhtaudesta ja pitoisuudesta lisäävät riskiä odottamattomille vaikutuksille. (Päihdelinkki 2020.)

EMCDDA:n vuoden 2018 raportin mukaan noin 2,3 miljoonaa nuorta aikuista (15-34-vuotiaita) oli käyttänyt kokaiinia vuoden 2017 aikana. Käytön yleisyys Euroopassa antaa viitteitä siihen, että kokaiinia valmistaminen on lisääntynyt Latinalaisessa Amerikassa. Kokaiinin hinta on pysynyt pitkään ennallaan, mutta sen pitoisuus oli raportin mukaan vuonna 2016 korkeimmillaan aiempaan vuosikymmeneen verrattuna. Myös takavarikoitujen kokaiinilastien määrän kasvu kertoo kokaiinin yleistymisestä. EMCDDA:n johtajan Alexis Goosdeelin mukaan vuoden 2018 raportin havainnot kertovat Latinalaisen Amerikan kasvavan kokaiinituotannon seurauksista Euroopassa. Jätevesianalyysien tulokset ovat enteilleet tarjonnan kasvusta. Euroopan alueella yhä useampi ihminen on tarvinnut hoitoa kokaiiniriippuvuuden vuoksi. (EMCCDA 2018, 1-2.)

Sisä-Suomen poliisilaitoksen vanhempi rikoskonstaapeli on havainnut kokaiinin käyttöön liittyvää ongelmakäyttöä. *"On varmaan ihmisiä, jotka käyttää kokaiinia ja se ei ole niille ongelma. Mä olen tavannut tutkintavankeina tosi monta ihmistä, jotka ovat kironneet kokaiinin sen takia, koska he ovat koukuttuneet siihen niin pahasti. He eivät ole kyenneet olemaan päivääkään ilman sitä. Niillä, jotka ovat sitä ongelmaksi asti käyttäneet, niin onhan sillä käytöllä aikamoisia terveysvaikutuksia."*

Kokaiinin ongelmakäytön ilmenemisestä huolimatta yleinen mielikuva kokaiinista liittyy monesti viihdekäyttöön. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen haastateltava toteaa kokaiinilla olevan tietynlainen yläluokkainen, tai bisneshenkinen maine kalliimman hinnan vuoksi. Hänen mukaansa kokaiinin käyttö on ollut vähäisempää Suomessa, mutta jätevesitutkimuksien mukaan muutosta käytön kasvuun on havaittavissa.

Poliisiviranomaiset ovat samaa mieltä kokaiinin ja sen käyttäjien ominaispiirteistä. Keskusrikospoliisissa ryhmänjohtajana toimivan haastateltavan mukaan: *"Kokaiinin käyttäjällä täytyy olla enemmän rahaa siihen, se ei ole ihan katutason huumausaine. Se on jo ihan hintakysymys ja bilehuumeen mainehan sillä on."* Tutkinnanjohtaja on samaa mieltä kokaiinin maineeseen ja hintaan liittyen, mutta näkee myös kokaiinin käyttäjäkunnassa muutoksia: *"Bilehuumeet on määrättyissä piireissä, määrätynlainen populaatio tykkää käyttää sitä. Ehkä enemmän tällaisissa pintaliittäjä tai suihkuseurapiireissä. Siinä on semmoista glamouria ja tämän tyyllisissä piireissä käytetään, joissa on paljon rahaa. Urheilupiirit ovat yksi tällainen myöskin, jääkiekkopiirit. Siellä se näkyy, mutta myös normaaleissa porukoissa. Pikkuhiljaa se on tullut tälle normaalille työssäkäyvä tasolle."*

Voidaan todeta, että kokaiinin käyttäjäkunnan rajallisuus vahvistaa huumausaineeseen liitettäviä mielle yhtymiä. Ennakkokäsitykset kokaiinin käyttäjistä yhdistetään varakkaisiin henkilöihin ja harvinaisiin kontakteihin, joiden kautta huumausainetta on mahdollista saada. Päättäjänä toimiva haastateltava tarkentaa eliitin määritelmää kokaiinin käyttäjistä: *"Kokaiiniin liittyy mun mielestä vääränlainen mielikuva ja klisee, että se on jonkun eliitin huumausaine. Mä oon sitä mieltä ja mun kokemuksen perusteella voikin sanoa, et se tosiaan on eliitin huumausaine, mutta ei minkään tavallisen eliitin, vaan rikollisen eliitin huumausaine. Nimenomaan tunnukselliset liiviporukat on jätkiä, jotka tykkää vetää kokaiinia. Se varmaan johtuu osittain siitä, että kokaiinin käyttäjäkunnan kautta myös myyjän status on pikkasen kovempi kuin muitten huumausainekauppiaitten"*

status. Samaten ihmiset, jotka kokaiinia vetää, tollaset työssäkäyvätkin ihmiset, niin kyllä siellä on sellaiset ihmeelliset sympatiat järjestäytyntä rikollisuutta kohtaan.”

Haastateltavien poliisiviranomaisten mukaan Suomeen tuotava kokaiini tuodaan maahan kontaktoitumalla kansainvälisiin rikollisorganisaatioihin. Kansainvälisellä tasolla Euroopassa kokaiinin käyttö on suosiossa muiden huumausaineiden lisäksi (EMCDDA 2018, 1). Huumeiden käytön yleistymisen voidaan nähdä tekijänä rikollisen toiminnan alkamiselle. Keskusrikospoliisin rikosylikomisarion mukaan: *”Huumausaineiden kysyntä on valtavan kova, kun on paljon käyttäjiäkin, niin tottakai se ohjaa tarjontaa. Voidaan ajatella monella tavalla, mutta kyllä näen sen sillä tavalla, että tällä hetkellä kysyntä on niin kovaa, että se ohjaa tarjontaa. Aina kun me otetaan organisaatio pois, niin aina tulee uusi tilalle. Ei se lopu koskaan sen takia, koska on niin valtavat katteet, tulee nopeasti rahaa. Riskit on suuria, se 13 tai 10 vuotta vankeutta, mutta ne ottaa niitä riskejä kyllä.”*

9. JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN MÄÄRITELMÄ

Tässä tutkielmassa järjestäytyneellä rikollisuudella tarkoitetaan toimintaa, joka täyttää Suomen rikoslaissa määritellyt tekijät. Suomen rikoslain 17 luvun 1a pykälän mukaan: Se, joka 1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä henkilöitä sitä varten, 2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla, 3) järjestämällä, yrittämällä järjestää tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten, 4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen rikollista toimintaa varten tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä, 5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnan rahoittamiseksi, 6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai 7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan näihin verrattavalla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä, on tuomittava järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan

osallistumisesta sakkoon tai vankeuteen enintään vuodeksi. (Suomen rikoslaki 17 luku 1a.)

9.1. Järjestäytynyt rikollisuus

Ajatus järjestäytyneestä rikollisorganisaatiosta voi synnyttää mielikuvan liivi- tai moottoripyöräjengiläisistä, jotka ovat tunnuksellisia, nimellisiä ja avoimesti ammattirikollisia ryhmittymiä. Sisä-Suomen poliisilaitoksella toimiva vanhempi rikosylikonstaapeli muistuttaa, että asia ei ole aina näin: *"On tärkeää erottaa, että kun puhutaan järjestäytyneestä rikollisuudesta, niin se ei pelkästään tarkoita mitään liivijengiä, vaan järjestäytynyt rikollisuus on myöskin nimettömien ja tunnuksettomien ryhmien pyörittämää rikollisuutta. Ikävää sanoa, mutta kaikki sellaiset rikokset mitkä oikeasti vaativat älykkyyttä, niitä pyörittävät nimenomaan tällaiset nimettömät ja tunnuksettomat ryhmät."* Päättökijana työskentelevä haastateltava kertoo, että kokaiinin salakuljettamisessa tunnukselliset organisaatiot eivät ole kertaakaan olleet mukana heidän tutkinnoissaan. Nimellinen ja tunnuksellinen ryhmittymä on hänen mukaansa kokaiinibisneksessä mukana vasta siinä vaiheessa, kun kokaiini on Suomessa: *"Kaikki jutut (kokaiinitutkinnot) ennen tämän vuoden (2019) tapausta on olleet sellaisia, että nimenomaan se salakuljetus, koko kuvio, on täysin ei-kantasuomalaisen pyörittämää. Ne kontaktit tavallaan tuonne Alankomaihin ovat olleet valmiina sukulaissuhteina luonnostaan, niitä ei ole tarvinnut luoda sinne erikseen. Sitten ne tyytit ovat Suomessa olleet tekemisissä huumausaineitten kanssa, myyneet kamaa, kontaktoituneet tällaisiin levittäjäporukoihin, niin tavallaan se organisaatio on muodostunut hyvin luonnollisesti noin."*

Salakuljetusorganisaation muodostumisessa poliisissa työskentelevät haastateltavat painottivat perhe-, sukulais- ja kaverisuhteita oleellisena tekijänä. Pirkanmaan käräjäoikeudessa käsitellyssä tapauksessa kaikki toiminnassa olevat henkilöt tiesivät toisensa entuudestaan, tai he tutustuivat toisiinsa toiminnan aikana.

Haastateltavat asiantuntijat kertoivat huumeiden käytön aloittamisen tai huumausaineiden välittämisen tapahtuvan todennäköisemmin, jos lähipiirissä liikkuu huumeita. Samaa lähipiirin merkityksellisyyttä voidaan havaita järjestäytyneen rikollisryhmittymän muodostumisessa.

Voidaan olettaa, että kaveriporukan muodostaneet yksilöt kuuluvat suunnilleen samaan yhteiskuntaluokkaan. Klassisessa paineteoriassa Albert Cohen korosti jengiytymisen prosessissa työväenluokkaisten poikien muodostamaa alakulttuuria sekä ansiojärjestelmää. Hänen mukaansa työväenluokkaisten poikien tavoittelu korkeampaan keskiluokkaiseen asemaan on vaikeaa, koska heiltä puuttuu koulussa vaaditut taidot. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 156) Tällä teorialla voidaan selittää alhaiseen koulutus-, ja tulotasoon kuuluvan kaveriporukan kynnyksen madaltumista aloittaa rikollinen toiminta. Ryhmälle voi syntyä yhteinen tavoite pyrkiä parempaan elintasoon. Robert Agnew mukaan rikolliseen käyttäytymiseen altistavat erilaiset ongelmat eli paineet, ei ainoastaan taloudellinen huono-osaisuus (em. 157). Tämän teorian voidaan olettaa selittävän osin sitä, miksi rikollisilla esiintyy useita ongelmia, kuten talous-, mielenterveys- ja päihdeongelmia (Haaste 2006).

Kaikki poliisiviranomaiset korostavat Alankomaiden merkitystä kokaiinin välittämisessä. Rikosylikomisarion mukaan Suomeen tuleva kokaiinin alkuperä on Etelä-Amerikassa, mutta kokaiini tulee pääsääntöisesti Suomeen Hollannin kautta. Kokaiinia välittävän rikollisorganisaation syntyyn tarvitaan monipuolisesti kontakteja Suomessa ja muualla Euroopassa. *"Kokaiini tulee Etelä-Amerikasta. Siellä kokaiini tehdään pääosin, niillä pelloilla ja niityillä. Hollantihan on yksi keskeisimpiä huumekeskuksia Euroopassa ja maailmassa. Hollannilla on paljon alusmaista Etelä-Amerikassa, mikä synnyttää luonnollisia yhteyksiä, eli on paljon kahden passin kansalaisia. Jos joku haluaa tänne kokaiinia, niin tulee olla joku kontakti jossakin, joka tuntee tahoja Hollannista tai Espanjasta, jotka sitten lähettävät ja järjestävät."* Alankomaiden asema kokaiinin kansainvälisenä levittämismaana tukee edellä mainittua perhe-, sukulais- ja ystävyys-suhteiden yhteyttä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Alankomaiden kansalaisten kaksoispassit ja laajentunut lähipiiri mannerten välillä lisäävät todennäköisesti kokaiinin salakuljettamisen yleisyyttä muihin maihin verrattuna.

Kokaiinin salakuljettamisessa on tavallisesti tietynlainen kaava, jonka mukaan rikollisorganisaatioiden toiminta lähtee käyntiin. Keskusrikospoliisin tutkinnanjohtaja kertoo kokaiinin salakuljettamisesta seuraavasti: *"Kokaiinia täytyy tuoda maahan, Suomessahan kokaiinia ei tehdä. Salakuljettaminen maahan vaatii organisaation. Eli on se lähettävä pää, joka järjestee huumeaineiden lähettämisen, sitten on salakuljettajat ja sitten vastaanottavat tahot. Suomessa on vastaanottotaho, joka levittää sitten kokaiinia*

eteenpäin pikkukauppiaitten ja välittäjien avulla.” Hänen mukaansa järjestäytyneessä rikollisuudessa on havaittavissa ominaispiirteitä: ”Kurinpito ja luottamuksen puute perustuu pelkoon, pelolla johtamiseen ja väkivaltaan. Kansainväliset ja kansalliset huumebisnekset kokonaisuudessaan ovat järjestäytyneiden rikollisliigojen käsissä. Jengeihin kuuluu väkivaltaa, velanperintää ja muuta vastaavaa. Järjestön toiminta vaatii hyvinkin paljon globaaleja suhteita. Suomen tulee huumausaineet tällä hetkellä onneksi tuolta Euroopan sisältä. Organisaatiot toimivat monissakin maissa yhdenaikaisesti eri puolelle Eurooppaa.” Kokaiinin salakuljettamisesta kertovassa esimerkissä kaikki vastaajat tunsivat vähintään yhden tahon salakuljetusorganisaatiosta. Kaveri- ja seurustelusuhteista huolimatta kaksi vastaajista jätti kertomatta esitutkinnassa tiettyjen tahojen nimiä sen vuoksi, koska he pelkäsivät oman turvallisuutensa puolesta (R 19/3080 2019, 40, 55). Näiden tietojen perusteella voidaan todeta, että järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyy pelkoa ja pelolla hallintaa, vaikka toiminnassa olisi mukana myös tuttavlia.

Huumeiden kysynnän kasvaminen voidaan olettaa vaikuttavan siihen, että huumausainemarkkinat nähdään kannattavana ja varmana kenttänä tehdä bisnestä. Keskusrikospoliisin ryhmänjohtajan toteaa: *”Tietyt ryhmät ovat löytäneet siitä (kokaiinibisneksestä) tämän markkinaraon. Pääsevät ensimmäisenä apajille.”* Pirkanmaan käräjäoikeuden käsittelemän tapauksen kautta kävi ilmi, että kahden vastaajan motiivit lähteä mukaan kokaiinin salakuljettamiseen olivat taloudelliset syyt. Heistä toisella myös kokaiinierien käyttäminen motivoi toiminnan aloittamista. (em. 39, 65). Tutkinnanjohtajan kertomus myötäilee rahan merkitystä toimintaan mukaan lähtemiselle: *”Rahan takiahan rikosorganisaatiot sitä tekee. Toimintaan liittyy myös rahanpesua, kansainvälisessä mittakaavassa kokaiinikaupassa liikkuu miljardeja. Ja siellähän on olemassa ihan omansa rahanpesusysteemit. Helposti tulee rahaa, mutta helposti se meneekin, mutta kyllä sillä voi saada omaisuuksiakin, kuten hienoja ajoneuvoja, veneitä, kiinteistöjä tai maa-alueita. Näiden rikoshyötyjen poissaaminen on tehokkain tapa vahingoittaa näitä organisaatioita. Monesti se raha menee sitten ulkomaille ja siellä ne tienaa sitten oikein urakalla, esimerkiksi jossain Hollannissa.”*

Rikosseuraamuskeskimies on tehnyt saman havainnon vankiloissa käytävän huumekaupan perusteella: *”Huumausainekaupassa raha on se, miksi sitä tehdään. Ei ammattirikolliset myy aineita, jotta toinen saa huumeita, vaan se on se raha, mitä ne haluaa. Hinnat vankilassa on monikertaisia verrattuna siviiliin.”* Hän toteaa, että ammattirikolliset saavat

huumekaupasta enemmän rahaa kuin laillisesta työnteosta. ”Eihän ne normaalin palkansaajan palkoilla pystyis elää tuolla (siviilissä), koska menot on niin kovia. Se on vähän niin kuin pakko, jos meinaa pitää elintasostaan kiinni. Ainut haittapuoli, että joutuu välillä vankilaan.”

9.2. Järjestäytynyt rikollisuus vankilassa

Järjestäytyneiden rikollisorganisaatioiden jäsenten vankeustuomiot eivät välttämättä lopeta rikollista toimintaa. Huumerikoksista saadut tuomiot ovat KRP:n tutkinnanjohtajan mukaan kovia, mikä tarkoittaa tuomitulle pitkää vankeusaikaa. Hän kertoo tutkintojen johdosta saaduista rikostuomioista: ”Tuomiot ovat suhteellisen kovia huumerikollisilla, jos verrataan moneen muuhun rikollisuuteen. Meillä on lukuisia tapauksia, mistä on annettu maksimirangaistuksia. Muussa rikollisuudessa maksimirangaistuksia annetaan äärimmäisen harvoin. Yhdestä törkeästä huumausainerikoksesta voi saada 10 vuotta vankeutta maksimissaan ja sitten jos on syytettynä useammasta törkeästä huumausainerikoksesta, tuomio voi olla 13 vuotta. Mielestäni on hyvä, että tuomio annetaan sen mukaan mikä rooli on ollut rikollisorganisaatiossa. Päätekijät ovat henkilöitä, jotka rahoittavat, järjestelevät ja mahdollistavat huumeiden tuonnin tänne maahan.”

Rikollisorganisaatiossa toimineen henkilön aseman huomioon ottaminen tuomiossa nähdään hyvänä asiana. Kuitenkin rikolliseen toimintaan eniten vaikuttaneiden henkilöiden kiinni saaminen voi olla Sisä-Suomen poliisilaitoksella toimivan vanhemman rikosylikonstaapelin mukaan haastavaa: ”Huume kuviot toimivat aina niin, että niissä on hierarkia ja aina se suurin rosvo. Suurin pahis, joka on toimeksiantaja ja se juoksuuttaa sitä reppanaa. Kun on tarpeeksi fiksu huumerosvo niin se ei todellakaan siihen kamaan itse koske. Ne moneen kertaan istuneet jätkät ovat sen verran fiksuja, että ne osaa väistää hyvin salaiset pakkokeinot.” Aiemmassa esimerkkitapauksessa kerrottu henkilö S ei halunnut kertoa toimeksiantajansa nimeä, jonka aloitteesta salakuljetustoiminta oli saanut alkunsa. S itse sai kokaiinin salakuljettamisesta 10 vuoden vankeusrangaistuksen.

Rikosseuraamusesimies kertoo työskentelevänsä vankilassa, jossa vangit pääsääntöisesti koostuvat kovemman luokan rikollisista, jotka liittyvät järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Hänen mukaansa vankilassa voidaan tehdä törkeissä muodoissa petoksia, kiristyksiä sekä huumausainerikoksia vankilan ulkopuolelle. Rikosseuraamusesimies toteaa, että hänen mielestään kaikki vangit eivät ole samaa vankiainesta. Hänen mielestään vankiloissa on

ammattirikollisia ja muita rikollisia. Hän kuvailee järjestäytynyttä rikollisorganisaatiota firmana, jota jäsenet pyörittävät. Jäsenet ovat toiminnassa mukana tosissaan, eivätkä noudata mitään lakia, muuta kuin omia lakejaan.

Tätä mielipidettä tukee myös toisessa vankilassa työskentelevän vanginvartijan kertomus. Hän kertoo kahdesta elinkautisvangista, jotka ovat muodostaneet vankilan henkilökunnalle kolmijakoisen jaon eri vankityyppien välillä. Elinkautisvangit luokittelivat vangit rikostyyppien ja vankien oman asenteen mukaan jakoihin "asukki", "tavis" ja "sossu". Vankityyppiin käytetyllä "resurssilla" tarkoitetaan oletettavasti vankiin kohdistettua kuntouttavaa toimintaa tai erityisjärjestelyä. Elinkautisvankien mukaan asukki on vanki, joka on valinnut rikollisuuden tietoisesti. Voidaan olettaa, että he tarkoittavat asukilla ammattirikollista. Elinkautisvankien mielestä rikollisuuden tietoisesti valinneen vangin resurssi on pelkästään vartiointi. Taviksella tarkoitetaan vankia, joka on joutunut vankilaan sattumusten kautta ja jolla ei ole päihdeongelmaa. Taviksen resurssiksi elinkautisvangit ovat ilmoittaneet työn, opiskelun ja perheen. Sossulla he tarkoittavat vankia, joka on saanut tuomion päihderiippuvaisuutensa seurauksena ja on kyvytön huolehtimaan itsestään. Heidän mukaansa tämän tyyppisen vangin resurssin tarve on sairaanhoito ja elämänhallinta.

Vanginvartijana työskentelevä haastateltava on samaa mieltä rikosseuraamusesimiehen ja elinkautisvankien kanssa. Hänen mielestään olisi tärkeää tiedostaa, että vangit ovat erilaisia. *"Onhan se nyt ihan eri asia joku ensikertalainen 18-vuotias vanki ja jo useamman kerran istunut elinkautinen jengin jäsen. Eihän siihen voi käyttää samoja toimenpiteitä. Se on verrattavissa siihen, että 2-vuotiaalle lapselle ja 88-vuotiaalle vanhukselle annettaisiin sama hoito."*

Molemmat vankilassa työskentelevät haastateltavat näkevät Rikosseuraamuslaitoksen tarjoamien kuntouttavien toimenpiteiden ja vangeille tarjottavan työn ristiriitaisena. Kuntouttavien toimenpiteiden tarkoitus on Rikosseuraamuslaitoksen nimettyjen tavoitteiden mukaan vähentää vankien rikosten uusimisen todennäköisyyttä (Rikosseuraamuslaitos 2018). Rikosseuraamusesimies ja vanginvartija kertovat molemmat samankaltaisia esimerkkejä siitä, kuinka järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenet käyttävät hyväksi kuntouttavaa toimintaa ja työtä vankilassa. Hyväksikäytöllä pyritään toteuttamaan

edellä mainittuja rikoksia, eli petoksia, kiristyksiä ja huumausainerikoksia vankilan sisällä ja sen ulkopuolelle.

Rikosseuraamusesimies kertoo omassa vankilassaan havaituista keinoista: *"Yhteen aikaan espanjan opiskelu oli suosittua. No sehän selittyy huumausainerikollisuudella, kun osaa espanjaa niin se helpottuu tuonne Etelä-Amerikan ja Espanjan suuntaan. Autoalakurssi oli erittäin suosittu, mutta sitten me päästiin jyvälle, että siellä oli vakioireitti, jonka kautta huumausaineita tuli vankilaan. Toinen mikä on, niin jotkut vangit opiskelevat kemiaa, jotta pystyis kehittämään huumausaineita. Niitä kaavoja me välillä ollaan löydetty."* Hänen mukaansa koulutukset ja kurssit ovat suosittuja ulkomaalaisten kovien rikollisten sekä suomalaisten järjestäytyneiden rikollisten kesken. Hän toteaa, että tulee muistaa ammattirikollisten hakevan kokoajan erilaisia keinoja rikosten toteuttamiselle.

Samaa mieltä on toisessa vankilassa työskentelevä vanginvartija. Hän toteaa, että järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuuluvat vangit pyrkivät pääsemään itse tai saamaan heidän vaikutuspiirissään olevan henkilön haluttuihin tehtäviin vankilassa. Vanginvartija ja rikosseuraamusesimies kertovat, että jokaisessa vankilassa on oma "kulttuurinsa". Tällä tarkoitetaan oletettavasti jokaisessa vankilassa olevia erilaisia toimintatapoja, jotka myös henkilökunnan tulee aluksi opetella.

Vanginvartija kertoo hänen vankilassaan olevasta työtehtävästä, putsaajasta. "Putsari"-vanki on henkilö, jonka työtehtävä vankilassa on omalla osastollaan ruoan jakaminen, osaston siivoaminen ja vankivaatteiden vaihtaminen. Puhdistajavangilla ovet ovat kaikkien eniten auki muihin vankeihin verrattuna ja hän pystyy liikkumaan osastolla aamusta iltaan. Putsari-vangin paikka on hänen mukaansa erityisen haluttu ammattirikollisten keskuudessa. Vanginvartijan mielestä tehtävään liittyen on havaittavissa kirjoittamaton sääntö, että muut vangit jotka eivät ole jengin jäseniä, eivät edes hae putsarin paikkaa. Hän kertoo, että vankilan henkilökunnan velvoite on olla mahdollisimman hyvin kartalla ja ottaa selville, mihin porukaan kukin vanki kuuluu. Tämän avulla henkilökunta osaa varautua ennakkoon erilaisiin tilanteisiin. Putsari- esimerkki kuvastaa hänestä sitä, miten vaikeaa toimintaan on ulkopuolelta puuttua. "Jos mä menen vartijana ehdottamaan jatkille jotain tyyppiä uudeksi putsariksi ja se sanoo, että ei halua siihen hommaan. Sit siihen tarjoutuu toinen tyyppi. Ei kukaan tule sanomaan, että mua kiellettiin tähän tehtävään

menemästä. Eikä välttämättä edes tarvitse erikseen kieltää. Se menee ihan näin hienosti, niin minkäs mä sille voin.”

Rikosseuraamusesimies kertoo myös vaikeista tilanteista hänen toimimassaan vankilassa. Vankien sijoittelu osastolla vaikuttaa hänen työpaikallaan siihen, mihin vanki pääsee tekemään työtä. Tämän sijoittelun avulla järjestäytyneen rikollisuuden jäsenet pyrkivät hallinnoimaan sitä, ketkä pääsääntöisesti pääsevät eri työtehtäviin. ”*Jos vanki laitetaan osastolle ja hän sinne menee, hänelle voidaan todeta henkilökunnan ollessa muualla, että läheppä menemään. Eihän siinä auta kuin pakata kamat ja ilmoittaa henkilökunnalle, että en mä voi täällä asua. Mehän ei voida ketään vankia asuttaa, jos hän ei halua sinne mennä asumaan. Sitten me muutetaan se esimerkiksi sellaiselle osastolle missä se voi asua ja hän ei käy siellä töissä eikä koulussa.*” Rikosseuraamusesimies toteaa, että nykypäivänä Suomessa vangin on todella vaikeaa olla vankilassa, jos vanki joutuu olemaan samoissa paikoissa järjestäytyneen rikollisuuden porukoiden kanssa. ”*Ne hallinnoi sitä vankiyhteisöä. Jos joutuu niiden hampaisiin, niin on vaikeaa olla. Jos tilanne on paha, niin sitten omaisiakin voidaan uhkailla.*” He molemmat ovat samaa mieltä siitä, että koulutus ja työ vangeille voivat olla hyvä asia. Rikosseuraamusmies toteaa kuntouttavasta toiminnasta: ”*On hyvä, että yritetään saada yhteiskuntaan kiinni. Näinhän sen pitäisi olla. Kun vaan löytäis sellaisen viisasten kiven, että miten sinne pääsisi oikeat henkilöt, että ei tuettaisi näitä moottoripyöräjengiläisiä, eikä muita järjestäytyneen rikollisuuden ryhmittymiä.*” Hänen mielestään kaikkien vankien pitäisi saada suorittaa tuomionsa rauhassa.

Molemmat vankiloissa työskentelevät haastateltavat olivat samaa mieltä vankien huumeiden käytöstä. Rikosseuraamusesimiehen mukaan vankien huumeiden käyttö on hänen mielestään yleistä. ”*Huumeiden käyttöä esiintyy monipuolisesti eri vangeilla. Sellaiset vangit, jotka eivät käytä ollenkaan huumausaineita ovat harvinaisia, niitä ei juurikaan ole. On joitakin yksittäisiä, mutta todella vähän. Huumeiden käyttö on tullut ihan arkipäiväiseksi.*” Hän kertoo, että huumeita liikkuu paljon vankilassa. Huumeita hallinnoi ja ohjailee järjestäytynyt rikollisuus. Suosituimpia käytettyjä huumausaineita vankilassa ovat hänen mukaansa subutex, kannabis ja amfetamiini. Huumeita löydetään vankilassa vaihtelevasti ja niiden salakuljettamisessa käytetään monia eri keinoja. ”*Huumeita yritetään kuljettaa vankilaan tavaroissa, postilähetyksissä tai henkilöiden päällä. On ollut*

yrityksiä, joissa on yritetty droneilla pudottaa. Muurin yli on paljon heitetty. Rangaistuksen perusteella myönnettävien poistumislupien tai saattolomien yhteydessä yritetään tuoda.”

Toisessa vankilassa toimiva vanginvartija täydentää samankaltaista listaa ”Yritetään kätkeä elektronisiin laitteisiin, kätkeä vaatteiden saumoihin tai imeyttää kankaisiin.” Hän kertoo subutexin yleisimmäksi huumeeksi hänen työskentelemässään vankilassa.

Rikosseuraamusesimies kertoo vankien keinoista maksaa huumeita: ”*Vangit maksavat huumeita vankiolosuhteissa siviilitililtä siviilitilille, eli joku kaveri tai sukulainen hoitaa maksun. Vankitililtä maksetaan myös paljon. Meitä harhautetaan rahaa kierrättämällä eri tilien kautta. Tilejä pidetään vähän aikaa voimassa ja sitten ne lopetetaan ja otetaan seuraava tili, tätä on se tilinsiirto.*” Hän kertoo toisena maksutapana järjestäytyneiden rikollisryhmien organisoimasta velan perinnästä. Velat voivat olla keksittyjä, tai ne voivat kasvaa moninkertaista korkoa lyhyessä ajassa. ”*Sitten sanotaan, että tee näin ja näin, niin saat velan anteeksi. Tällä tavalla joutuu osallistumaan huumausainekauppaan tahtomattaan. Tätä tapahtuu todella paljon täällä, sekä vankilan sisällä ja samaten täältä johdetaan toimintaa vankilan ulkopuolelle. Se on helppoa painostaa ulkopuolella olevia perheenjäseniä ja sukulaisia, kun heillä on täällä henkilö panttivankina. Tätä kautta siihen joutuu mukaan siviilissäkin oleva.*”

Eri vankiloissa työskentelevät haastateltavat kertoivat molemmat siitä, että järjestäytyneen rikollisuuden ja huumausainekaupan yleistyminen vankilassa lisää väkivaltaa tai uhkaavaa ilmapiiriä. Rikosseuraamusesimies toteaa huumausainekaupan lisäävän väkivaltaisuuksia. Hänen mukaansa vankilassa esiintyy muutakin väkivaltaa, joka ei liity huumeisiin. Huumeisiin liittyy hänen mielestään erityisesti raa’an väkivallan lisääntymistä, jota pyrittiin estämään entistä enemmän etukäteen esimerkiksi vankien sijoittelulla. Väkivalta vankilassa ilmenee hänen mukaansa perinteisellä pahoinpitelyllä. Väkivallan käytössä on hänen mukaansa havaittavissa selkeä toimintatapa. ”*Järjestäytyneen ryhmän organisoitu väkivalta on sitä, että värvätään joku tekijä jonka se täytyy tehdä, joko vapaasta tahdostaan tai osittain pakotettuna. Järjestäytyneen ryhmän jäsenet yrittävät käyttää sellaisia pahoinpitelijöitä tähän, jotka eivät ole niitä penaaalin terävimpiä kyniä. Henkilö saadaan tekemään tällaista lupauksilla, kuten lupaamalla joku naurettava maksu tai muutama subutex tabletti. Pahoinpitelyn kohde voi olla vanki tai henkilökuntaa. Värväyksissä, joissa rahasumma on isompi, niin tekijä on saattanut olla itse jengiläinen tai hyvin lähellä jengiä oleva henkilö, niikun prospekti, tai vastaavassa asemassa oleva.*

Varmasti teon jälkeen pääsee suoraan jäseneksi, tai sitten mahdollisesti myöhemmin.”

Prospektilla tarkoitetaan henkilöä, joka on ehdokkaana rikollisorganisaation jäseneksi. Huumausainerikollisuuden ja väkivaltaisuuksien yhteydestä kertoo myös vuonna 2019 tehdyt toimenpiteet haastateltavan työskentelemässä vankilassa.

Rikosseuraamusesimiehen mukaan väkivaltaisuus ja tietynlainen tilanne olivat kiihtyneet hänen työskentelemässään vankilassa vuodesta 2018 lähtien. Hän kertoo huumausainekaupan olleen yksi syy. Tilanteeseen saatiin kuitenkin muutos keväällä 2019. *”Kevään 2019 jälkeen huumausaineiden saatavuus on huonontunut. Puolen vuoden aikana saatiin poltettua noita lasteja, sekä selvitettyä ja tukittua reittejä. Se vähensi tarjontaa täällä vankilassa ja tätä myötä myös väkivalta on vähentynyt.”*

Vanginvartijana työskentelevä haastateltava toteaa ilmapiirin muuttuneen vankilassa myös henkilökunnan ja vankien välillä: *”Se on kahden-kolmen vuoden aikana muuttunut radikaalisti. Ei se ole sellaista, että meille sanottais, että tiedän missä sun tyttäresi asuu, tai jotain tällöistä. Täällä se on sellaista hienostunutta, jos ei tiedä sitä tilannetta, sitä ei tajua. Pään asento tai hymyily, tällöisiä pikkujuttuja.”* Hänen mukaansa asennemuutos, että vangeilla ei saa olla henkilökunnan kanssa mitään ylimääräistä kuten juttelua, on suuri osa havaittavaa muutosta. Vanginvartijan mielestä ilmapiiriin vaikuttaa kaikkein vahvimmin pelko siitä, että vanki menee puhumaan henkilökunnalle tai virkamiehille rikollisorganisaation asioista. *”Se on luonut aivan valtavan henkisen paineen tähän ihan muutamassa vuodessa. Koko ajan seurataan missä se vanki käy, missä se liikkuu, missä se kävi, kenen luona se kävi, mitä se jutteli. Tämä jengi ei suvaitse mitään semmosia, kun pelätään sitä niin sanottua vasikointia.”* Viranomaisille puhumisen, eli vasikoinnin pelko rikollisorganisaation jäsenillä ei ole täysin aiheeton. Keskusrikospoliisin tutkinnanjohtajan mukaan alamaailman tapahtumista voidaan kuulla suoraan siellä toimivilta ihmisiltä. *”Jos joku ryhmittymä alkaa oikeen urakalla täällä Pirkanmaalla yrittämään [huumausainekauppaa], niin se vaatii väkivallalla aseman saamisen, koska täällä täytyy olla omat reviirit, niin kuin eläinmaailmassakin. Jos joku ryhmä tällä tavalla nousee, niin kyllä siellä on heti kateellisia henkilöitä, jotka kertoo meille salaa, vasikoi.”*

Kokaiinin esiintyminen vankilassa on haastateltavien mukaan harvinaista, tai täysin olematonta. Vanginvartija toteaa, että hän ei muista vankilassa takavarikoitujen huumeiden olleen kertaakaan kokaiinia. Rikosseuraamusesimies kertoo muistavansa

yksittäisen kokaiinilöydön vuoden 2019 aikana. Hän kuitenkin toteaa: *”Mä uskoisin, että kokaiinin yleistyminen siviilissä tulee osittain amfetamiinin tilalle. Se on jengiläiselle hienompaa käyttää kokaiinia. Amfetamiini on kansan aine, narkomaanien aine. Järjestäytyneen rikollisen ryhmän imagoon sopisi paremmin käyttää kokaiinia, eli se voisi syrjäyttää amfetamiinin näillä jengiläisillä. Ei välttämättä muilla vangeilla, riippuu hinnasta.”*

10. KOKAIININ TULEVAISUUS

Kuten aiemmin on todettu, stimuloivien huumeiden viihdekäyttö on saavuttanut suosion tietynlaisten päihteiden käyttäjien keskuudessa Suomessa.

Kaikki haastattelemani asiantuntijat olivat yhtä mieltä siitä, että kokaiini ei ole suosituin huumausaine Suomessa. Kokaiinin käyttö oli heidän mukaansa vielä marginaalista verrattuna kannabikseen, amfetamiiniin, rauhoittaviin tai uni-, ja kipulääkkeisiin.

Tästä huolimatta asiantuntijat näkivät kokaiinin käytön yleistymisen mahdollisena tai todennäköisenä, myös vankilassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessorin mukaan: *”Suomi on seurannut läntisen Euroopan trendejä usein viiveellä. Näin voi olla tässäkin asiassa. Suomen luvut ovat vielä selkeästi alhaisemmat, kuin esimerkiksi Pohjoismaissa ja monissa Euroopan maissa. Todennäköistä siis on, että kokaiinin käyttö, vaikka ei valtavirtaa olekaan, jatkaa yleistymistään tulevinakin vuosina. Erityisesti Helsingissä kehitys voi johtaa siihen, että sen kulutustaso nousee lähelle muiden Euroopan pääkaupunkien keskiarvoa, ellei sitten hiukan ylikin. Tähän vaikuttaa tietenkin myös saatavuus ja hinta. Hinta ei poliisin mukaan ole viime vuosina laskenut, mutta tarjonta on lisääntynyt selkeästi. Jos tämä trendi jatkuu ja esimerkiksi verkkokauppa lisääntyy, se tukee kulutuksen kasvua.”* Poliisiviranomaisissa kokaiinin suhteen oltiin samoilla linjoilla. Sisä-Suomen poliisilaitoksen vanhempi rikoskonstaapelin mukaan: *”Mä sanoin alkuvuodesta (2019), että tämä on nyt Suomen isoin kokaiinijuttu ja vuoden päästä tämä on Suomen toiseksi suurin kokaiinijuttu. Näyttää siltä, että näin on, kyllä se suunta todellakin on se, että enenemissä määrin kokoajan.”*

Tilastollisten tietojen ja asiantuntijoiden lausuntojen mukaan voidaan olettaa, että kokaiinin käytön yleistyminen jatkaa kasvuaan 2020-luvulla. Kokaiinin käyttäjäkunnan todettiin olevan rajallinen, mutta mielestäni voidaan olettaa, että käyttäjäkunta laajenee

tulevaisuudessa. Haastateltavien mainitsemat liberaalimpi suhtautuminen huumausaineisiin ja keskustelut käytön laillisuudesta todennäköisesti muokkaavat käsityksiä huumausaineista sallivampaan suuntaan. Huumeiden käytön yleistyminen muualla Euroopassa tulee mahdollisesti näkymään entistä enemmän Suomessa.

Huumeiden käyttö voidaan rinnastaa entistä enemmän muiden päihteiden käytön rinnalle. Huumausaineiden käyttämistä ja huumausainerikollisuutta voidaan pyrkiä kontrolloimaan. Tästä huolimatta voidaan todeta että päihteiden, kuten esimerkiksi huumeiden, käyttöä tulee aina olemaan. Keskusrikospoliisin tutkinnanjohtaja toteaa huumausaineiden käytöstä seuraavasti: *"En mä uskon siihen, että se häviää kokonaan. Siis sanotaan näin, että koskaan sitä ei saada pois. Sitä mikä perustuu nautintoihin, esimerkiksi prostituutio, tupakka, alkoholi, huumausaineet. Kaikki mitkä aiheuttaa nautintoa, niitä ei koskaan pois saada."*

11. POHDINTA

Järjestäytynyt rikollisuus on laaja-alainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä ongelma. Mielestäni voidaan todeta, että järjestäytyneen rikollisuuden yleistyminen heijastaa aikamme sosiaalipoliittisia haasteita. Matalan koulutustason, työttömyyden, syrjäytyneisyyden sekä mielenterveys-, ja päihdeongelmien kasautuminen tietyille osalle väestöstä luovat otollisen kasvualustan ammattirikollisuudelle.

Ammattirikollisuuden tietoinen valinta tekee viranomaisten kuntouttavasta työstä mielestäni lähes mahdotonta. Rikollisuus on sen tietoisesti valinneelle henkilölle ammatti, harrastus ja elämäntapa. Jos yksilöllä itsellään ei ole halua muuttaa toimintatapojaan tai integroitua yhteiskuntaan, alamaailmassa eläminen tekee erillään olemisen muusta yhteiskunnasta mahdolliseksi.

En kuitenkaan usko, että järjestäytyneeseen rikollisorganisaatioon kuulumisen olisi kaikille jäsenille lopullinen vaihtoehto, tietoisesta valinnasta huolimatta. Kuten edellä on käsitelty, valtion alaisuudessa toimivat viranomaistahot lisäävät painetta rikollisorganisaatioiden ympärille. Organisaatioiden sisällä on kerrottu olevan jännitteitä ulkoisten paineiden lisäksi. Vaikeista lähtökohdista huolimatta mielestäni on tärkeää pyrkiä kehittämään monipuolisia

keinoja niille tahoille, jotka tahtovat irtaantua rikollisesta elämästä. Keskusrikospoliisin Exit-toiminta on mielestäni hyvä esimerkki hankkeesta, jossa järjestäytyneen rikollisorganisaation jäsentä autetaan irtautumaan toiminnasta hänen omasta tahdostaan (Poliisi 2018).

Kokaiinin käytön yleistyminen Suomessa on vielä suhteellisen tuore ilmiö. Tässä tutkielmassa käytyjen faktojen perusteella voidaan mielestäni olettaa, että kokaiinin käyttöön ja yleistymiseen liittyy paljon muitakin tekijöitä hyvänolon saavuttamisen lisäksi. Se eroaa muista huumausaineista maineensa ja hintansa perusteella. Kokaiinin käytön, myynnin ja hallussapidon taustalla voidaan mielestäni havaita sosiaalisia syitä, joiden avulla pyritään luomaan illuusiota sen myyjästä ja käyttäjästä. Rajoittunut käyttäjäkunta korostaa kokaiinin käytön olevan mahdollista ainoastaan tietynlaisissa piireissä. On vaikeaa sanoa, olisiko kokaiinin käyttö niin suosittua, jos kokaiiniin ei liittyisi voimakkaita mielikuvia varallisuudesta ja imagosta. Kokaiinin voidaan olettaa antavan käyttäjälleen päihtymyksen lisäksi sellaista sosiaalista ja henkistä kapasiteettia, jota muut huumausaineet eivät pysty tarjoamaan.

Tutkielmaani kerätty aineisto on mielestäni korostanut asiantuntijuuden merkitystä tutkittavaan aiheeseen liittyen. Monimuotoisten, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen, tilastoiminen ja ennaltaehkäiseminen vaativat asiantuntijoilta laaja-alaista perspektiiviä ja pitkän työkokemuksen tuomaa hiljaista tietoa. Heidän sektorillaan tuotettavaa tietoa voidaan mielestäni pitää yhteiskunnallisesti merkittävänä myös siksi, koska se on osittain ulkopuolisten ihmisten tavoittamattomissa. Aineiston analysointi on nostanut esiin sidosryhmien välisen yhteistyön arvoa.

Kuten aiemmin on todettu, tutkimusaiheeseeni liittyvä tieto on pääasiallisesti niiden henkilöiden varassa, jotka ovat aiheen parissa tekemisissä. Tässä tutkielmassa olen käsitellyt järjestäytynyttä rikollisuutta ja kokaiinia valtion alaisuudessa toimivien asiantuntijoiden näkökulmasta. Tätä aihetta olisi mahdollista mielestäni tutkia myös järjestäytyneiden rikollisorganisaatioiden ja/sekä kokaiinin käyttäjien näkökulmasta. Tästä perspektiivistä tarkasteltuun tietoon tulisi kuitenkin mielestäni suhtautua varauksellisesti, koska järjestäytyneen rikollisuuden toiminta ja kokaiinin käyttö, myynti ja hallussapito ovat laissa kiellettyä toimintaa. Näiden toimintojen ollessa laitonta niistä avoimesti puhuminen asettaa haastattelijan sekä haastateltavan hankalaan tilanteeseen, jos haastateltavan

kertoma tieto on arkaa kontekstinsa vuoksi. Tämän takia kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta aiheen tutkiminen olisi mielestäni potentiaalinen vaihtoehto jatkotutkimukselle.

12. LÄHDELUETTELO

Alasuutari, Pertti (1999) *Laadullinen tutkimus* Jyväskylä: Vastapaino

Kankkunen, Päivi & Vehviläinen-Julkunen Katri (2013) *Tutkimus hoitotieteessä*: Sanoma Pro Oy

Kiviruori, Janne & Aaltonen, Mikko & Näsi, Matti & Suonpää, Karoliina & Danielsson, Petri (2018) *Kriminologia rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa* Tallinna: Gaudeamus

Kivivuori, Janne (2008) *Rikollisuuden syyt* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Laine, Matti (2007) *Kriminologia ja rankaisun sosiologia* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Pirkanmaan käräjäoikeus (2019) Tuomio R 19/3080. Viitattu 08.01.2020

Eduskunta (2020) Valtion hallinto.

<https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/yhteiskunta/suomi-valtiona/Sivut/Valtion-hallinto.aspx> . Viitattu 08.01.2020

EMCDDA (2019) Euroopan huumeraportti.

http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001FIN_PDF.pdf Viitattu 08.01.2020

EMCDDA (2018) Euroopan huumeraportti 2018: keskeiset asiat.

http://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/8906/HighlightsEDR2018_FI_Final_web.pdf Viitattu 08.01.2020

EMCDDA (2002): Teemana huumeet

http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/211/Dif06fi_63538.pdf Viitattu 08.01.2020

Finlex (2020) Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen Rikoslaki 17 1a

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rikoslaki#L17> Viitattu 08.01.2020

Haaste (2019) Oikeusviranomaisten maalittaminen lisääntynyt.

<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32019/oikeusviranomaistenmaalittaminenlisaantynyt.html> Viitattu 08.01.2020

Haaste (2006) Sosiaaliset ongelmat kasautuvat rikollisilla.

<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32006/sosiaalisetongelmatkasautuvatrikollisilla.html> . Viitattu 08.01.2020

Poliisi (2018) Poliisin Exit-toiminta auttaa irrottautumaan vakavan rikollisuuden piiristä.

https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/tiedotteet/1/0/poliisin_exit-toiminta_auttaa_irrottautumaan_vakavan_rikollisuuden_piirista_69899 Viitattu 08.01.2020

Päihdelinkki (2020) Kokaiini: Mitä se on?

<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/kokaiini> Viitattu 08.01.2020

Rikosseuraamuslaitos (2018) Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2018.

https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/AWHmQGSQj/Rikosseuraamuslaitoksen_tilastollinen_vuosikirja_2018_WWW2.pdf Viitattu 08.01.2020

Tilastokeskus (2008) Suurimmat miesvaltaiset ammattiryhmät (miehiä 60–90 % ammattiryhmästä) vuonna 2008.

https://www.stat.fi/til/tyokay/2008/04/tyokay_2008_04_2010-12-03_tau_004_fi.html .

Viitattu 08.01.2020

Yle uutiset 27.03.2019. Joka toinen poliisikoulussa aloittava on nyt nainen.

<https://yle.fi/uutiset/3-10708898> Viitattu 08.01.2020